

Wyrok z dnia 14 października 1997 r.

I PKN 325/97

Określenie struktury organizacyjnej związku zawodowego, w tym także ilości członków związku, która pozwala powołać zakładową organizację związkową, jako należące do sfery swobodnego działania związku, następuje w statucie i uchwałach statutowych organów związkowych (art. 9 i 10 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, Dz.U. Nr 55, poz. 234 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Sędziowie SN: Barbara Wagner, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 października 1997 r. sprawy z powództwa Stefana S. przeciwko "Firmie Bogdana B." Lody Oddział w W. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia warunków umowy o pracę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 21 kwietnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Wolsztynie wyrokiem z dnia 20 stycznia 1997 r. uznał za bezskuteczne wypowiedzenie zmieniające umowę o pracę dokonane w dniu 28 listopada 1996 r. przez Bogdana B. w stosunku do Stefana S. Sąd I instancji ustalił, że w dniu 1 sierpnia 1996 r. powstała u pozwanego zakładowa organizacja związkowa NSZZ "Solidarność". Tego samego dnia w Zarządzie Regionu "Solidarność" w Z.G. została zarejestrowana Tymczasowa Komisja Zakładowa, w skład której wszedł powód Stefan S. Pozwany został zawiadomiony o powstaniu organizacji i składzie utworzonego organu. W dniu 19 października 1996 r. wybrany został zarząd zakładowej organizacji związkowej, którego przewodniczącym został powód. O tym fakcie pozwany został również zawiadomiony. W dniu 29 listopada 1995 r. pozwany dokonał wypowiedzenia zmieniającego powodowi warunki pracy i płacy na jego niekorzyść, gdyż w miejsce stanowiska brygadzysty zaproponował mu stanowisko pracow-

nika produkcyjnego za wynagrodzeniem mniejszym o 120 zł miesięcznie. Pozwany nie uzyskał zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej na wypowiedzenie zmieniające. W tej sytuacji Sąd Rejonowy uznał, że czynność pozwanego naruszyła art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) i uwzględnił powództwo, a także zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze, rozpoznając apelację pozwanego, wyrokiem z dnia 21 kwietnia 1997 r. oddalił ją. Sąd ten podniósł, że prawidłowe jest ustalenie Sądu I instancji, iż w chwili wypowiedzenia zmieniającego powód był przewodniczącym zarządu zakładowej organizacji związkowej NSZZ "Solidarność" w przedsiębiorstwie prowadzonym przez pozwanego. Zgodnie z art. 9 i art. 10 ustawy o związkach zawodowych, o strukturach organizacyjnych związków, zasadach członkostwa i sprawowaniu funkcji związkowych decyduje statut danego związku i uchwały statutowych organów związkowych. Wobec tego, że statut NSZZ "Solidarność" nie wymaga określonej liczby osób mogących utworzyć zakładową organizację związkową, nie jest trafne powoływanie się strony pozwanej na art. 12 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, który dla powstania związku zawodowego wymaga podjęcia uchwały co najmniej przez 10 uprawnionych do tego osób. Tak więc, skoro powód w chwili dokonania wypowiedzenia zmieniającego był przewodniczącym zarządu zakładowej organizacji związkowej, nie mogła nastąpić jednostronna zmiana warunków pracy i płacy na jego niekorzyść bez zgody zarządu tej organizacji. Z tego względu Sąd Wojewódzki, co do żądania głównego oddalił apelację strony pozwanej, a dokonał jedynie zmiany rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.

Od wyroku Sądu II instancji złożył kasację pozwany zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną interpretację przepisów ustawy o związkach zawodowych oraz statutu NSZZ "Solidarność" w kwestii powoływania i istnienia organizacji zakładowych oraz przez nieuwzględnienie art. 8 KP. Wnoszący kasację zarzucił również naruszenie przepisów postępowania przez niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, lecz nie wskazał, o jakie przepisy mu chodzi.

Zdaniem pozwanego Sąd Wojewódzki przyjął dowolną interpretację § 8 ust. 1 statutu, która nie uwzględnia okoliczności, że zrezygnowanie z wymagania pewnej minimalnej liczby członków prowadziłoby do niemożności wyłonienia zarządu i komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej. Dlatego art. 12 ust. 1 ustawy o

związkach zawodowych powinien być stosowany odpowiednio, tym bardziej że nie ma "praktycznej różnicy między powstającym w zakładzie pracy nowym związkiem zawodowym, a powoływaną zakładową organizacją związkową NSZZ "Solidarność". Dla rozpoznawanej sprawy bardzo istotna jest liczba członków zakładowej organizacji związkowej, gdyż od niej zależy, czy władze tej organizacji istniały i czy powód był przewodniczącym, a w konsekwencji, czy uzyskanie zgody na wypowiedzenie zmieniające było konieczne (art. 32 ust. 2 ustawy o związkach zawodowych). Według pozwanego Sąd Wojewódzki powinien także rozważyć, czy powód dochodząc roszczenia z art. 45 § 1 w związku z art. 42 KP nie korzysta ze swego prawa w sposób sprzeczny z zasadami współżycia.

Przytaczając powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesiony przez powoda zarzut naruszenia przepisów postępowania nie może być przedmiotem badania i oceny z punktu widzenia jego trafności. Z art. 393¹ pkt 2 KPC wynika, że podstawę skargi kasacyjnej stanowi naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W dotychczasowym swoim orzecznictwie związanym z instytucją kasacji Sąd Najwyższy wielokrotnie i konsekwentnie wypowiadał się, że warunkowi przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, o którym stanowi art. 393³ KPC, nie czyni zadość ogólnikowe twierdzenie o popełnieniu przez sąd uchybień, na przykład w zakresie niewyjaśnienia sprawy czy błędnej oceny dowodów. Jest natomiast konieczne podanie konkretnego przepisu, który został naruszony, wskazanie na czym owo naruszenie polegało i dlaczego mogło mieć wpływ na wynik sprawy (tak np. postanowienie z dnia 20 listopada 1996 r., I PKN 22/96, OSNAPiUS 1997 nr 5 poz. 74, postanowienie z dnia 6 listopada 1996 r., II UKN 12/96, OSNAPiUS 1997 z. 10 poz. 173, wyrok z dnia 7 marca 1997 r., I PKN 27/97, OSNAPiUS 1997 z. 21 poz. 422). Brak powyższych elementów kasacji sprawia, że Sąd Najwyższy nie ma możliwości sprawdzenia trafności przedstawianych w niej twierdzeń, nie jest zaś uprawniony do przypisywania skarżącemu intencji, które nie wynikają w sposób oczywisty z przytoczonych przez niego zarzutów, ich uzasadnienia i powołanych przepisów.

Naruszenie art. 393³ KPC w omawianym zakresie powoduje, że Sąd Najwyższy, nie mając możliwości przeprowadzania postępowania dowodowego, rozpoznaje sprawę na podstawie ustalonego przez sąd drugiej instancji stanu faktycznego. W przedmiotowej sprawie oznacza to, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniem Sądu Wojewódzkiego, iż powód w chwili wypowiedzenia mu warunków pracy i płacy był przewodniczącym Zarządu Komisji Zakładowej NSZZ "Solidarność" i korzystał z ochrony przewidzianej w art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.). Pozostaje zatem do rozważenia kwestia, czy zaskarżony wyrok narusza powołane w kasacji przepisy prawa materialnego.

Skarżący, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie § 8 ust. 1 pkt 1 statutu NSZZ "Solidarność" w nowym brzmieniu, przypisuje Sądowi Wojewódzkiemu pominięcie ważnej okoliczności, jaką jest liczba członków mających utworzyć zakładową organizację związkową. Zdaniem skarżącego, mimo iż wymienione postanowienie statutu nie określa minimum członków, to uwzględniając § 26 tego statutu trzeba przyjąć, że powinno być ich tylu, by możliwe było powołanie władz organizacji, tj. komisji zakładowej i zakładowej komisji rewizyjnej. Tym samym - według pozwanego - należy dojść do wniosku, że skoro postanowienia statutu nie określają liczby członków, a nie ulega wątpliwości, że istnienie pewnego minimum jest konieczne, powinien być zastosowany art. 12 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, który przewiduje, że związek zawodowy powstaje z mocy uchwały o jego utworzeniu, podjętej przez co najmniej 10 osób uprawnionych do tworzenia związków zawodowych. Nie ma bowiem racji, które tłumaczyłyby stanowisko, że jedna z organizacji związkowych musi dla swego istnienia zrzeszać co najmniej 10 członków, innej zaś ten warunek nie dotyczy. Tymczasem Sądy obu instancji w ogóle nie zajęły się ustaleniem, ilu członków liczy organizacja związkowa, co do której powód twierdzi, że została utworzona u pozwanego i poprzestały na zapisie zawartym w rejestrze zarządu Regionu NSZZ "Solidarność", chociaż rejestr ten nie wykazuje władz organizacji zakładowej z tej prostej przyczyny, że brak jest liczby członków umożliwiającej skompletowanie tych władz. Dlatego też - zdaniem pozwanego - skoro nie istnieją władze zakładowej organizacji związkowej, powód nie może korzystać z ochrony przed wypowiedzeniem mu warunków pracy i płacy przysługującej członkowi zarządu lub komisji rewizyjnej organizacji zakładowej.

Stanowisko skarżącego nie może być uznane za trafne. Sąd Wojewódzki w uzasadnieniu wyroku dostatecznie dużo uwagi poświęcił poruszonej wyżej kwestii i

stwierdził, że według pierwotnej treści § 8 ust. 1 pkt 1 statutu organizacja zakładowa NSZZ "Solidarność" powinna liczyć co najmniej 10 członków. Jednak podczas VI Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ "Solidarność" w Mielcu w październiku 1994 r. zapadła uchwała odstępująca od określenia liczby członków organizacji zakładowej i wprowadzająca nową treść § 8 ust. 1 pkt 1 statutu, zgodnie z którą podstawową jednostką organizacyjną związku jest organizacja zakładowa zrzeszająca pracowników zatrudnionych w danym zakładzie pracy bez względu na zawód. Na podstawie tej zmiany Sąd Wojewódzki uznał, że nie jest konieczne ustalenie w niniejszej sprawie, czy organizacja zakładowa, istniejąca u strony pozwanej w chwili wypowiedzenia zmieniającego, liczyła 10 członków, gdyż statut NSZZ "Solidarność" takiej liczby nie ustalił. Wbrew zapatrywaniu pozwanego art. 12 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych nie zajmuje się określeniem minimalnej liczby członków związku zawodowego, miarodajnej dla istnienia zakładowej organizacji związkowej, lecz dotyczy koniecznej liczby osób będących inicjatorami utworzenia związku zawodowego. Wynika to wprost z treści przepisu, że o utworzeniu związku zawodowego (a nie zakładowych jednostek organizacyjnych związku) decyduje uchwała "co najmniej 10 osób uprawnionych do tworzenia związków zawodowych". Powyższemu przepisowi odpowiada w statucie nie § 8 ust. 1 pkt 1, lecz § 10 ust. 1 zdanie 1, w myśl którego podstawowe jednostki organizacyjne powstają z inicjatywy podjętej przez co najmniej 10 osób uprawnionych do tworzenia związku zawodowego. Porównując regulację ustawową z aktualnymi postanowieniami statutu NSZZ "Solidarność" można przyjąć, że obowiązująca obecnie treść § 8 ust. 1 pkt 1 statutu została dostosowana do ustawy, a ponadto, że rezygnacja z określenia minimalnej liczby członków związku jest następstwem społeczno-gospodarczej rzeczywistości, w której istnieje wiele małych zakładów pracy, zatrudniających niewielu pracowników, wskutek czego stałe utrzymanie liczby członków organizacji zakładowej nie mniejszej niż 10 mogłoby niejednokrotnie okazać się niemożliwe, przynajmniej okresowo.

Powyższa kwestia ma zresztą w sprawie znaczenie teoretyczne. Z ustaleń Sądu Rejonowego, przyjętych przez Sąd Wojewódzki jako prawidłowe, wynika bowiem, że pismem z dnia 1 sierpnia 1996 r. - czyli przed wypowiedzeniem powodowi warunków pracy i płacy - pozwany został zawiadomiony o rozpoczęciu działalności zakładowej organizacji związkowej oraz o składzie Tymczasowej Komisji Zakładowej, której przewodniczącym został powód, jak też o rejestracji tej organizacji w Zarządzie Regionu. Również przed dokonaniem wypowiedzenia zmieniającego pozwany został

poinformowany o przeprowadzeniu w dniu 19 października 1996 r. wyborów do Zarządu Komisji Zakładowej i do Komisji Rewizyjnej, a także o tym, że powód został wybrany na przewodniczącego Zarządu. Ponadto w piśmie z dnia 26 listopada 1996 r. skierowanym do pozwanego Zarząd Komisji Zakładowej oświadczył, że organizacja zakładowa liczy 13 członków. W tej sytuacji zaskarżony wyrok nie narusza ani postanowień § 8 ust. 1 pkt 1 i § 26 ust. 1 statutu NSZZ "Solidarność", ani art. 32 ust. 2 w związku z ust. 1 ustawy o związkach zawodowych. W świetle bowiem istniejących w sprawie dowodów nie mógł Sąd Wojewódzki przyjąć, że zakładowa organizacja związkowa nie posiada zarządu i komisji rewizyjnej. Natomiast strona pozwana dowodów przeciwnych nie przedstawiła. To prawda, że w myśl art. 30 ust. 2¹ ustawy o związkach zawodowych, wprowadzonego nowelą do Kodeksu pracy i obowiązującego od dnia 2 czerwca 1996 r., pracodawca jest obowiązany w indywidualnych sprawach ze stosunku pracy zwrócić się do zakładowej organizacji związkowej o informację o pracownikach korzystających z jej obrony, lecz przepis ten nie ma wpływu na ocenę wypowiedzenia zmieniającego dokonanego powodowi. Strona pozwana dowiedziała się bowiem dostatecznie wcześniej przed podjęciem decyzji o tym, że powód został wybrany na przewodniczącego zarządu organizacji zakładowej.

Z tych przyczyn, wobec nietrafności zarzutu naruszenia przepisów prawa materialnego i niewykazania w sposób wymagany art. 393³ KPC naruszenia przepisów postępowania, Sąd Najwyższy uznał, że kasacja, jako pozbawiona usprawiedliwionych podstaw, podlega oddaleniu stosownie do art. 393¹² KPC. Końcowy jej zarzut, iż wydanie zaskarżonego orzeczenia nastąpiło z naruszeniem art. 8 KP, jest również nietrafny. Przepis ten pozwala nie uwzględnić roszczenia strony, która chce ze swego prawa uczynić użytek sprzeczny z zasadami współżycia społecznego lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa. Skarżący upatruje naruszenia powyższego przepisu w tym, że Sąd Wojewódzki nie zbadał z urzędu, czy powód żądając przywrócenia do pracy nie nadużył swego prawa, skoro - zdaniem skarżącego - nie można wykluczyć, że zakładowa organizacja związkowa u pozwanego w ogóle nie istnieje. W tej kwestii należy stwierdzić, że wraz ze skreśleniem § 2 art. 3 KPC ustawodawca zniósł obowiązek działania przez sądy z urzędu, rozumiany jako podejmowanie z własnej inicjatywy czynności niezbędnych do uzupełnienia dowodów przedstawionych przez strony. Inicjatywa i działanie należą obecnie do stron. Tak więc do pozwanego należało wykazanie, że powód z przysługującego mu prawa uczynił użytek sprzeczny z art. 8 KP. Obowiązek ten ciążył na nim także z uwagi na

zasadę wyrażoną w art. 6 KC, mającym zastosowanie w sprawach ze stosunku pracy w związku z art. 300 KP.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====